

یادگیری درس منطق و فلسفه کی و چگونه؟

دکتر مهدی رئیسی

سرگروه فلسفه و منطق استان فارس

اشاره

تعداد سؤال	سرفصل
۹	منطق
۶	فلسفه یازدهم
۱۰	فلسفه دوازدهم

در اینجا به بخشی از این سؤالات مهم پاسخ می‌دهیم و امیدواریم راهکار مناسبی برای دانش‌آموزان در جهت موفقیت آن‌ها در آزمون سراسری باشد.

۱. پس از تدریس این درس توسط معلم وظیفه دانش‌آموز چیست؟

الف: دانش‌آموز در کلاس درس فلسفه و منطق باید فارغ از اشتغالات روزمره با آمادگی کامل و دقیق به معلم گوش فرا دهد و تلاش کند ابهامات ذهنی خود در رابطه با محتوای درس و مباحث آن را برطرف سازد و هر کجا که مطلبی ابهام داشت آن را از معلم بپرسد و یادداشت کند.

ب: پس از یادگیری کامل درس به دانش‌آموز توصیه می‌شود که در همان روز و حداکثر سه ساعت پس از کلاس، یک‌بار درس را مطالعه و تلاش کند خلاصه‌ای از آن را با زبان و بیان خود به هر صورت که بهتر تشخیص می‌دهد به صورت خلاصه یادداشت نماید.

ج: خلاصه‌نویسی‌ها را یکی دوبار مطالعه کند و در صورتی که در برخی از آن‌ها همچنان ابهام دارد در ابتدای جلسه بعد از معلم بپرسد. از آنجایی که ملاک پاسخ‌گویی به سؤالات در

با توجه به اینکه سؤالات درس منطق و فلسفه در کنکور سراسری کاملاً مفهومی است، مطالعه و تست‌زنی فلسفه و منطق و روش موفق شدن در آن‌ها برای دانش‌آموزان جای سؤال و تردید داشته و دارد. دانش‌آموزان همواره از خود می‌پرسند که فلسفه و منطق را با چه شیوه‌ای مطالعه کنیم؟ کتاب را مطالعه کنیم یا از کتاب‌های کمک‌درسی استفاده کنیم؟ چقدر مطالعه کنیم؟ چقدر تست بزنیم؟ کی متوجه می‌شویم که به حد مطلوب رسیده‌ایم؟ اصلاً حد مطلوب در درس فلسفه و منطق برای کنکور سراسری چقدر است؟ تست‌های سخت فلسفه و منطق را چگونه پاسخ دهیم؟ تأثیر این درس در کنکور سراسری در رشته‌های گروه علوم‌انسانی تا چه حد است؟ و از این سؤالات.

امتحانات نهایی و کنکور سراسری صرفاً کتاب درسی است اگر دانش آموز کتاب را به خوبی یاد بگیرد و خلاصه نویسی کند می تواند در امتحانات نهایی و کنکور سراسری در این درس موفق باشد.

۲. چگونگی تثبیت یادگیری در ذهن:

با توجه به فرآیند بودن مباحث منطق و فلسفه دانش آموز باید به گونه ای مطالعه کند که مطالب در ذهن او باقی بماند و مباحث در ذهن او تثبیت گردد. لذا توصیه می شود یکی از راهکارهای زیر را پس از یادگیری در این درس انتخاب کند و به کار بندد.

الف: محتوای هر درس را حداکثر در دو صفحه خلاصه نویسی کند، یا جملات و عبارات مهم را لایت نماید یا زیر آن ها خط بکشد.

یکی دیگر از روش های خلاصه نویسی خلاصه صفحه ای است. در این روش دانش آموز هر صفحه از کتاب را حداکثر در پنج خط خلاصه و در دفتر جداگانه ای با نظم دقیق یادداشت می نماید. روش نمودار درختی هم نوعی خلاصه نویسی است. در این روش دانش آموز با توجه به مطالبی که آموخته است آن ها را به صورت نمودارهای درختی تنظیم و در یک دفتر منظم و به طور دقیق یادداشت می کند.

ب: بازگویی نیز روشی مفید برای تثبیت یادگیری در ذهن است، بدین ترتیب که دانش آموز می تواند مطالب یادگرفته در کلاس درس یا مطالبی را که خود مطالعه نموده است برای فرد دیگری بازگو کند. بازگویی می تواند حتی بدون آنکه فرد دیگری در کار باشد با تمرکز و برای شخص خود بیان شود روش بازگویی موجب می شود که مطالب و محتوای آموخته شده برای مدت زیادی در ذهن تثبیت گردد.

ج: تست زنی یکی دیگر از روش های معمول مورد استفاده دانش آموزان برای تثبیت یادگیری است. تست زدن پس از مطالعه درس و یادگیری مباحث در کلاس درس می باشد. در این مورد دانش آموز می تواند پس از یادگیری مباحث و یا مطالعه دقیق آن ها برای تثبیت یادگیری حداکثر سه ساعت پس از مطالعه و یادگیری در کلاس درس برای مباحث یادشده به صورت اتفاقی از ۱۰ تا ۲۰ تست آموزشی کار کند. توجه داشته باشید که در این مرحله لازم نیست دانش آموز تست های زمان دار یا کنکوری و یا تست های پیچیده کار کند بلکه بهتر است تست های آموزشی و در سطح متوسط و پایین کار کند تا مباحث در ذهن او تثبیت گردد.

د: یکی از مهم ترین شیوه های تثبیت یادگیری در ذهن طراحی سؤال است. دانش آموزی که بتواند از مباحث مطالعه نموده و یادگرفته در کلاس درس سؤالاتی را به صورت تستی یا تشریحی به طور دقیق و منظم طراحی کند و سپس خودش به آن ها پاسخ بگوید به یکی از بالاترین سطح یادگیری دست یافته است دانش آموزانی که به این سطح یادگیری می رسند توانایی پاسخ گفتن به انواع سؤالات تشریحی و تستی را دارند

حاشیه نویسی نوعی خلاصه نویسی است. در این روش دانش آموز می تواند با علامت گذاری مباحث هر درس، مطالب مفید و نکته های آن را در حاشیه صفحات با شماره گذاری و با زبان و بیان خود یادداشت نماید

و با اعتماد به نفس بیشتری در کنکور سراسری به سؤالات درس فلسفه و منطق پاسخ می گویند.

۳. تداعی یادگیری

مطالب برای ماندگاری درازمدت در ذهن و در نتیجه استفاده از آن ها در پاسخ گویی به سؤالات کنکور سراسری باید دائماً تکرار شود. برای این منظور دانش آموزان می توانند چندین بار در طول یک ماه برای تداعی یادگیری خلاصه نویسی های خود را مرور کنند و در هر مرتبه ۲۰ تا ۳۰ تست از مباحث یادگرفته شده کار شود و جواب های تشریحی آن ها مورد بررسی قرار گیرد. توجه داشته باشیم که بررسی جواب های تشریحی تست ها نکات آموزنده بسیار مهمی برای دانش آموز به بار می آورد. بر این اساس حتماً به دانش آموزان عزیز توصیه می شود پس از تست زدن پاسخ های تشریحی آن ها را نگاه کنند. تداعی یادگیری و تست زدن برای درس فلسفه و منطق در طول هفته حداقل دو بار و در طول یک ماه حداقل هفت بار باید انجام پذیرد. در این صورت است که مباحث آموخته شده ماندگاری بسیار زیادی در ذهن دانش آموز خواهد داشت و می تواند به راحتی او را در پاسخ گفتن به سؤالات گوناگون کمک کند.

۴. استفاده از تست های موضوعی و ترکیبی

در سؤالات کنکور سراسری درس فلسفه و منطق برخی از سؤالات به صورت ترکیبی و برخی به صورت موضوعی است. دانش آموز برای پاسخ گفتن به سؤالات موضوعی بهتر است آن موضوع را پس از مطالعه کردن به صورت خلاصه نویسی و سپس تست های رندمی کار کند تا در ذهن وی ماندگار شود مثلاً موضوع خدا در فلسفه که در درس های ۵ و ۶ فلسفه دوازدهم آمده از این نوع است. دانش آموز در این زمینه می تواند پس از مطالعه این دو درس به صورت خلاصه نویسی با زبان و بیان خود خدا در فلسفه را خلاصه نموده و سپس تست های آن را به صورت موضوعی پاسخ دهد و جواب های تشریحی آن را ببیند.

اما برخی از سؤالات به صورت ترکیبی است. مثلاً برخی از سؤالات ممکن است درس سوم منطق و درس هفتم و هشتم منطق را با همدیگر در قالب سؤالاتی آورده باشد. در این مورد توصیه می شود که دانش آموز پس از مطالعه کامل یک کتاب سراغ سؤالات ترکیبی برود تا بتواند با ارزیابی کل کتاب و مقایسه درس ها با یکدیگر و تناسب میان آن ها به سؤالات ترکیبی پاسخ دهد دانش آموز در این زمینه باید توجه داشته

برخی از کتاب‌های
تستی موجود در بازار
دارای غلط‌های مشهود و
حتی تست‌های انحرافی
می‌باشد و هیچ کمکی به
دانش‌آموز نمی‌کند و حتی
ذهن او را پر از ابهامات و
سؤالات و تردید می‌نماید.
لذا توصیه می‌کنیم
کتاب‌هایی را انتخاب
کنند که دارای صلاحیت
آموزشی بهتری است

باشد که دروسی که با همدیگر تناسب دارند پس از مطالعه آن‌ها را در کنار یکدیگر خلاصه‌نویسی نماید و کتاب را چندین مرتبه مطالعه کند، سپس سؤالات ترکیبی را در پایان مطالعه یک کتاب درسی پاسخ داده و جواب‌های تشریحی آن‌ها را کنترل کنند.

پاسخ به این نوع سؤالات نیاز به تحلیل مطالب دارد و دانش‌آموزانی که قدرت تحلیل مطالب را داشته باشند در پاسخ‌گویی به این نوع سؤالات موفق‌ترند.

دانش‌آموزان باید توجه داشته باشند که در سال‌های اخیر سؤالات کنکور سراسری عمق بیشتری داشته است و سطح سؤالات از سطح دانش به سطح امور واقعی و مفهومی از جمله کاربرد، تجزیه و تحلیل، ارزشیابی و حتی آفریدن رسیده است به این منظور دانش‌آموزان باید قابلیت‌های بالای سطوح یادگیری و دانش را داشته باشند و صرفاً به حفظ کردن مطالب و سطح پایین یادگیری یعنی دانش و صرفاً مطالب جزئی در کتاب‌های درسی بسنده نکنند و خود را به سطح تحلیل و حتی تجزیه و حتی آفریدن برسانند.

۵. پاسخ به سؤالات تشریحی

برخی از دانش‌آموزان بر این باورند که برای مطالعه کنکوری درس فلسفه و منطق نیازی به پاسخ‌گویی به سؤالات تشریحی نیست و بر این اساس از همان ابتدا تلاش می‌کنند که هنگام پاسخ گفتن به سؤالات صرفاً از سؤالات تستی و چندگزینه‌ای استفاده کنند.

اما یکی از راهکارهای بسیار مهم و ارزشمندی که می‌تواند مطالب درسی را در ذهن دانش‌آموز ماندگار نماید و توانایی پاسخ‌گویی دانش‌آموز به سؤالات را زیاد کند پاسخ گفتن به سؤالات تشریحی است. دانش‌آموزان بهتر است در پایان هر درس از کتاب‌های منطق و فلسفه حتماً یک یا دو نمونه سؤالات تشریحی را کار کنند و سپس به سراغ سؤالات تستی بروند. این شیوه، به دانش‌آموز فرصت می‌دهد که سؤالات تستی و پاسخ‌های آن‌ها را در درون سؤالات تشریحی یاد گرفته و هنگام ورود به سؤالات تستی مشکلی در پاسخ‌گویی نداشته باشد توصیه می‌شود که دانش‌آموزان علاوه بر پاسخ دادن به سؤالات تشریحی درس، چند نمونه سؤالات تشریحی نیم‌سال و پایان سال درس‌های منطق و فلسفه را پاسخ دهند و به پاسخ‌های خوب توجه نموده و نکات کلیدی و دقیق را از درون آن‌ها

استخراج نمایند.

۶. استفاده از کتاب‌های کمک آموزشی

از آنجایی که کتاب‌های درسی برای پاسخ دادن به سؤالات امتحان نهایی و کنکور سراسری مبنای اصلی است به دانش‌آموزان توصیه می‌کنیم که حتماً مطالعه خود را از کتاب‌های درسی آغاز کنند و حتماً قبل از رفتن به سراغ انواع سؤالات و تست‌ها یک یا دو بار کتاب‌های درسی را با دقت کامل مطالعه و خلاصه‌نویسی کنند و سپس در صورت نیاز سراغ کتاب‌های کمک آموزشی و تستی رفته و به تست‌های درسی موضوعی ترکیبی و کلی پاسخ دهند. متأسفانه برخی از دانش‌آموزان از همان ابتدا به جای مطالعه کتاب‌های درسی به‌طور مستقیم سراغ کتاب‌های کمک آموزشی می‌روند و حتی درسامه و محتوای درس‌ها را از کتاب‌های کمک آموزشی مطالعه می‌نمایند که این شیوه درستی نیست.

باید دانست که در برخی از کتاب‌های کمک آموزشی مطالب به‌گونه‌ای آموزش داده شده است که از اهداف آموزشی کتاب درسی خارج شده و نتوانسته است محتوای اصلی را به خوبی به دانش‌آموز آموزش دهد.

۷. نشان‌دار کردن تست‌ها

به دانش‌آموزان توصیه می‌شود تست‌هایی را که در پاسخ دادن به آن‌ها دچار مشکل می‌شوند یا پاسخ آن‌ها را نمی‌دانند در کنار آن‌ها علامتی مشخص قرار دهند و اصطلاحاً آن‌ها را نشان‌دار نمایند، سپس پاسخ تشریحی آن‌ها را بررسی کرده و در مراحل تست‌زنی بعدی تست زدن حتماً تست‌های نشان‌دار را چندین بار مجدداً پاسخ داده و پاسخ‌های تشریحی آن‌ها را نگاه کنند. این کار به آن‌ها فرصت می‌دهد تست‌هایی را که مشکل دارد به خوبی شناسایی نموده و نوع مطالعه خود را متناسب با آن‌ها هدف‌دار کنند و اصطلاحاً همان موضوعی که تست آن را نمی‌دانند دوباره مطالعه کرده و سپس تست‌ها را کار کنند و به تدریج تمام مباحث و موضوعاتی را که تست‌های آن‌ها برایشان مشکل است مطالعه کنند و این کار به او فرصت می‌دهد تا در هنگام پاسخ گفتن به تست‌ها مطالب درسی و محتوای متفاوت کتاب برای دانش‌آموز فرقی نداشته باشد.

۸. مباحث حفظ کردنی

از میان ۲۵ سؤال درس منطق و فلسفه نزدیک به ۵ سؤال دقیقاً از عبارات و مطالب کتاب درسی طرح می‌شود. لذا دانش‌آموز برای پاسخ‌گویی مطالب بهتر است آن‌ها را در حافظه خویش بسیار، توصیه می‌شود مطالب حفظی را هر هفته چندین بار مرور نمایند تا در ذهن آن‌ها باقی بماند.

۹. تست‌های مفهومی

از میان ۲۵ سؤال درس منطق و فلسفه نزدیک به ۱۵ سؤال کاملاً مفهومی است، به این معنا که دانش‌آموز باید به حد

تسلط کامل بر محتوای درسی برسد تا بتواند به آن‌ها پاسخ بدهد. بر این اساس دانش‌آموز باید چندین مرتبه کتاب‌های درسی را مطالعه نموده و مطالب را در ذهن خود تحلیل نماید. پس بهتر است مطالب آموخته شده را حتما خلاصه‌نویسی کرده و یا با ادبیات و زبان خودش آن‌ها را در قالب‌های دیگری یادداشت کند و سپس به سراغ تست‌های مفهومی برود.

۱۰. بررسی سؤالات کنکورهای سراسری سال‌های گذشته

به دانش‌آموزان توصیه اکید داریم که پس از مطالعه کامل محتوای کتاب‌های درسی منطق و فلسفه پایه یازدهم و فلسفه پایه دوازدهم سراغ تست‌های کنکور سال‌های گذشته بروند و تست‌های کنکور سال‌های گذشته به خصوص سؤالات کنکور سال ۹۸ و ۹۹ و ۴۰۰ آن‌ها را پاسخ داده و جواب‌های تشریحی آن‌ها را کنترل نموده سپس سؤالات کنکور را در کتاب درس و در محتوای آموزشی کتاب درسی پیدا نموده و جواب‌های آن‌ها را نیز در کتاب درسی بررسی کنند توجه داشته باشید که از آنجایی که سؤالات درس منطق و فلسفه ممکن است به دلیل مفهومی بودن کمی با محتوای اصلی کتاب درسی تفاوت داشته باشد بر این اساس بررسی سؤالات کنکور سراسری سه نتیجه مفید دارد:

اول اینکه دانش‌آموز متوجه نوع سؤالات به کار رفته در کنکور سراسری می‌شود و تلاش می‌کند که نحوه مطالعه و پاسخ دادن به تست آن را متناسب با سؤالات کنکور سال‌های گذشته تنظیم نماید.

دوم اینکه دانش‌آموز متوجه تیپ سؤالات و کم و کیف آن‌ها می‌شود و می‌داند که کدام بخش از کتاب‌های درسی برای کنکور سراسری از اهمیت بیشتری برخوردار است. سوم اینکه دانش‌آموز متوجه دقت در مطالعه خویش یا انحراف در مسیر مطالعه خویش می‌شود و در صورت انحراف در مسیر مطالعه در فرصت باقی‌مانده مطالعه‌اش را متناسب با سؤالات کنکور سراسری تنظیم می‌نماید.

اگر دانش‌آموزان تسلط کامل بر محتوای کتاب درسی پیدا کرده باشند می‌توانند سؤالات کنکور را با محتوای کتاب درسی مطابقت داده و محتوای درسی مناسب و مطابق سؤال را پیدا کرده و آن‌ها را رنگی نموده یا زیر آن‌ها خط کشیده و برای موارد دیگر از آن‌ها استفاده کنند

۱۱. مرور و جمع‌بندی

مرور و جمع‌بندی مطالب می‌تواند به سه شکل باشد
الف: مرور موضوعی: در پایان هر بخش از کتاب درسی دانش‌آموز می‌تواند مطالب آن بخش را مرور نموده و در صورت امکان خلاصه آن را یادداشت کند و سپس ۳۰ تا ۱۰۰ تست از آن بخش را پاسخ داده و جواب‌های تشریحی آن‌ها را کنترل کند.

ب: مرور کتابی: دانش‌آموز در پایان مطالعه هر کتاب می‌تواند آن را به صورت کلی مرور نموده و یک جمع‌بندی کامل از کتابی درسی را به صورت خلاصه‌نویسی یادداشت نموده و ۱۰۰ تا ۲۰۰ تست از آن کتاب را کار کرده و جواب‌های تشریحی آن‌ها را کنترل نماید.

ج: مرور تورقی: دانش‌آموز نزدیک به ۱۰ روز قبل از کنکور سراسری می‌تواند با ورق زدن کتاب‌های درسی آن‌ها را با چشم و ذهن خود مطابقت داده و در صورتی که مطالبی از کتاب هنوز برای او جای ابهام دارد این موضوع را صرفاً به صورت خاص مورد مطالعه هدف‌دار قرار داده و برای یادگیری بهتر آن برای آن موضوع ۱۰ تا ۲۰ تست کار کرده و جواب تشریحی آن‌ها را کنترل نماید.

منطق فلسفه